

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Περίοδος προβληματισμού: η δομή, τα θέματα και το πλαίσιο αξιολόγησης της συζήτησης για την Ευρωπαϊκή Ένωση»

(2006/C 28/08)

Στις 6 Σεπτεμβρίου 2005, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης για την ίδρυση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για το θέμα «Περίοδος προβληματισμού: η δομή, τα θέματα και το πλαίσιο αξιολόγησης της συζήτησης για την Ευρωπαϊκή Ένωση».

Σύμφωνα με το άρθρο 19, παράγραφος 1, του Εσωτερικού Κανονισμού της, η ΕΟΚΕ αποφάσισε να συγκροτήσει υποεπιτροπή και να της αναθέσει την προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Η υποεπιτροπή «Συζήτηση για την Ευρωπαϊκή Ένωση», στην οποία ανατέθηκαν οι προπαρασκευαστικές εργασίες για το θέμα, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 13 Οκτωβρίου 2005 με βάση εισηγητική έκθεση της κας **Jillian Van Turnhout**.

Κατά την 421η σύνοδο της ολομέλειας της, της 26ης και 27ης Οκτωβρίου 2005 (συνεδρίαση της 26ης Οκτωβρίου 2005), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε, με ψήφους 130 υπέρ, 3 κατά και 3 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Η λογική και οι υποκείμενες αναλύσεις εξακολουθούν να ισχύουν

1.1 Η λογική και οι αναλύσεις, που οδήγησαν την ΕΟΚΕ στο σημείο να υιοθετήσει τη γνωμοδότησή της (28 Οκτωβρίου 2004) με συντριπτική πλειοψηφία, εξακολουθούν πάντα να ισχύουν, γι' αυτό και τα επιχειρήματα και οι συστάσεις της δεν έχουν αλλάξει. Όντως, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, οι ιδιοτροπίες που παρουσίασε η διαδικασία για την κύρωση του σχεδίου συντάγματος επιβεβαιώνουν τις θέσεις της.

1.2 Για παράδειγμα, τα αποτελέσματα των δημοψηφισμάτων στη Γαλλία και τις Κάτω Χώρες, από ότι δείχνουν την αδυναμία των κρατών μελών και των ευρωπαϊκών οργάνων να παρουσιάσουν στους πολίτες την ίδια την Ευρώπη και τον τρόπο με τον οποίο οικοδομεί συμβιβασμούς, καταμαρτυρούν την ύπαρξη ενός χάσματος μεταξύ των πολιτών και του ευρωπαϊκού σχεδίου. Αυτό το χάσμα δεν παρατηρείται αποκλειστικά σε αυτές τις χώρες, ούτε οφείλεται μόνο σε λόγους επικοινωνίας ή συγκυρίας, αλλά θέτει εν αμφιβόλω τη φύση του συμβιβασμού και, κατά συνέπεια, τη μέθοδο οικοδόμησής του.

1.3 Αξίζει να επαναληφθούν τα «σαφή μηνύματα» τα οποία, σύμφωνα με τη γνωμοδότηση που εξέδωσε η ΕΟΚΕ τον Οκτώβριο του 2004, θα έπρεπε να περάσουν στην κοινωνία των πολιτών:

- η χρήση του μέσου της «Συντακτικής Συνέλευσης», «ένα πρόσθετο βήμα προς τον εκδημοκρατισμό του ευρωπαϊκού εγχειρήματος»
- η θέσπιση συντάγματος ως «επαναστατικού» βήματος στην ιστορία του ευρωπαϊκού εγχειρήματος
- η καθιέρωση μιας περισσότερο δημοκρατικής Ένωσης που θα αναγνωρίζει ότι τα συμφέροντα των πολιτών έχουν καθοριστική σημασία για την οικοδόμηση της Ευρώπης
- η δημιουργία μιας Ένωσης η οποία θα μπορεί να προστατεύει καλύτερα τα θεμελιώδη δικαιώματα των ευρωπαίων πολιτών
- η δημιουργία μιας Ένωσης που θα είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις φιλοδοξίες των πολιτών της, χάρη στην κοινοτική μέθοδο και τις κοινοτικές πολιτικές.

1.4 Παρά τις διάφορες ελλείψεις που επισήμανε στη Συνταγματική Συνθήκη, η ΕΟΚΕ υποστήριξε σθεναρά ότι η ευρωπαϊκή

κοινωνία των πολιτών έπρεπε να συμπαταχθεί με τις επιτυχίες της Συνταγματικής Συνθήκης, έτσι ώστε να αντισταθμιστούν οι ελλείψεις που προαναφέρθηκαν.

1.5 Οι ελλείψεις που εντοπίστηκαν από την ΕΟΚΕ είναι, μεταξύ άλλων, οι ακόλουθες:

- η έλλειψη των κατάλληλων λειτουργικών διατάξεων για την εφαρμογή της αρχής της συμμετοχικής δημοκρατίας
- η έλλειψη διατάξεων στις οποίες αναγνωρίζεται ο ρόλος που διαδραματίζει η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών όσον αφορά στην εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας
- οι αδυναμίες της ευρωπαϊκής διακυβέρνησης όσον αφορά την οικονομική πολιτική και την πολιτική απασχόλησης και η έλλειψη κανόνων σχετικά με τη διενέργεια διαβουλεύσεων με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την ΕΟΚΕ στους τομείς που ενδιαφέρουν κατά κύριο λόγο τους παράγοντες της κοινωνίας των πολιτών.

1.6 Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, όλες αυτές οι παρατηρήσεις διατηρούν τον επίκαιρο χαρακτήρα και την ισχύ τους. Στη γνωμοδότηση που εξέδωσε τον Οκτώβριο του 2004, η ΕΟΚΕ υποστήριξε με σθένος όχι μόνο την κύρωση της Συνταγματικής Συνθήκης, αλλά και την ανάγκη να βοηθηθούν οι πολίτες Ε.Ε. να συνειδητοποιήσουν τη δημοκρατική διαδικασία που καθιερώνεται με το Σχέδιο Συντάγματος και τα πλεονεκτήματά που προσφέρει.

1.7 Παράλληλα, οι συζητήσεις γύρω από την διαδικασία κύρωσης, κατέδειξαν ότι μία από τις κυριότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ε.Ε. είναι η διατήρηση και η διασφάλιση της ανάπτυξης, της απασχόλησης και της ευημερίας, για τις σημερινές και τις μελλοντικές γενεές. Από το τελευταίο Ευρωβαρόμετρο (αριθ. 63, Σεπτέμβριος 2005) προκύπτει ότι το θέμα αυτό ευρίσκεται στο επίκεντρο των ανησυχιών που διακατέχουν τους ευρωπαίους πολίτες.

1.8 Ένα ουσιαστικό σκέλος της απάντησης στην πρόκληση αυτή μπορεί να εντοπιστεί στους στόχους που ορίστηκαν με τη στρατηγική της Λισσαβόνας, όπως προσδιορίστηκε από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων το 2000, μιας στρατηγικής η οποία προσφέρει μια συγκεκριμένη προοπτική για το μέλλον της ευρωπαϊκής κοινωνίας.

1.9 Ωστόσο, πρέπει να αναγνωριστεί ότι, μετά από πέντε χρόνια εντατικών συζητήσεων και δραστηριοτήτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τα μέχρι τούδε αποτελέσματα ήταν απογοητευτικά και η εφαρμογή της στρατηγικής δεν προχώρησε.

1.10 «Παρά την αδιαμφισβήτητη πρόοδο, παρατηρούνται ελλείψεις και προφανείς καθυστερήσεις» σημείωσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το Μάρτιο του 2005. Μπορεί να υπάρχουν πολλοί λόγοι για αυτές τις ελλείψεις και καθυστερήσεις, οι περισσότεροι όμως θα συμφωνούσαν με τις ακόλουθες δύο παρατηρήσεις:

- η στρατηγική έχει υπερβολικά αφηρημένο χαρακτήρα. Δεν υπάρχουν ορατές συνέπειες για τα άτομα και τις επιχειρήσεις. Η κοινή γνώμη δεν κάνει διάκριση μεταξύ των συνεπειών της παγκοσμιοποίησης, της πολιτικής της Ε.Ε. και της εθνικής πολιτικής όσον αφορά στις συνθήκες κάτω από τις οποίες ζει και εργάζεται ο κόσμος
- η στρατηγική εξακολουθεί να αποτελεί μια διαδικασία από την κορυφή προς τη βάση. Η συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών ήταν πολύ περιορισμένη. Σε ορισμένα κράτη μέλη, η στρατηγική είναι λίγο-πολύ άγνωστη σε πολλούς από τους ενδιαφερόμενους. Δεν φαίνεται να έχουν διενεργηθεί γνήσιες διαβουλεύσεις, ούτε καν στα πλαίσια της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού για την έρευνα και την εκπαίδευση.

1.11 Έτσι, το Μάρτιο του 2005, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υπογράμμισε την ανάγκη να υιοθετήσει η κοινωνία των πολιτών τους στόχους της στρατηγικής της Λισαβόνας και να συμμετάσχει στην προσπάθεια για την υλοποίησή τους.

1.12 Στα πλαίσια αυτά, είναι πάρα πολύ σαφές ότι το μέλλον της ευρωπαϊκής κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένου του κοινωνικού προτύπου της, το οποίο αποτελεί βασικό σκέλος της συλλογικής ταυτότητας των ευρωπαίων πολιτών και στοιχείο με το οποίο ταυτίζονται έντονα, θα εξαρτηθεί από την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής της Λισαβόνας. Κατά συνέπεια, η πρόκληση δεν έχει τόσο πολύ σχέση με το μέλλον της Συνταγματικής Συνθήκης -όσο σημαντική κι αν είναι αυτή— αλλά με τη δημιουργία των συνθηκών που θα επιτρέψουν στους ευρωπαίους πολίτες να αποσπασθούν εκ νέου το ευρωπαϊκό εγχείρημα πάνω στη βάση ενός κοινού οράματος για το είδος της κοινωνίας που επιθυμούν.

1.13 Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο η ΕΟΚΕ, στη γνωμοδότηση που εξέδωσε τον Οκτώβριο του 2004, συνδέει τη Συνταγματική Συνθήκη με τη στρατηγική της Λισαβόνας και υποστηρίζει ότι:

«Η εν λόγω στρατηγική κρίνεται σκόπιμο να εκτεθεί κατά τις συζητήσεις διότι περιλαμβάνει ένα μελλοντικό όραμα για κάθε ευρωπαίο πολίτη: ανταγωνιστικότητα, πλήρης απασχόληση, ανταλλαγή γνώσεων, επενδύσεις σε ανθρώπινο δυναμικό, οικονομική μεγέθυνση, αλλά και προστασία του πλαισίου και της ποιότητας ζωής μέσω της βιώσιμης ανάπτυξης...»

2. Επανενεργοποίηση — κοινό όραμα μέσω της συμμετοχικής δημοκρατίας

2.1 Για να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ε.Ε., πρέπει να «επανανομιμοποιηθεί» η διαδικασία ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, με βάση μια νέα αντίληψη της δημοκρατίας η οποία να προσδίδει καθοριστικό ρόλο στην κοινωνία των πολιτών και στους θεσμούς μέσω των οποίων εκπροσωπείται.

2.2 Για να γίνει αυτό, πρέπει να αναγνωριστεί ότι η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στη δημόσια διαδικασία λήψης αποφάσεων αποτελεί ουσιαστικό μέσο για την ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμότητας των ευρωπαϊκών θεσμών και δράσεων. Επιπλέον, ο ρόλος της είναι ακόμη πιο ουσιαστικός όσον αφορά στη δημιουργία ενός κοινού οράματος σχετικά με το νόημα και την πορεία της «Ευρώπης», δηλαδή στην επίτευξη μιας νέας συναίνεσης με βάση την οποία θα πρέπει να διευκολύνεται η πρόοδος της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και να μπορεί να προσδιοριστεί και να εφαρμοστεί για την Ευρώπη του αύριο ένα πρόγραμμα που θα ανταποκρίνεται περισσότερο στις προσδοκίες των πολιτών της.

2.3 Τα όργανα της Ε.Ε. και οι κυβερνήσεις των κρατών μελών πρέπει να ενθαρρύνουν την καλλιέργεια μιας αυθεντικής αντίληψης της επικουρικότητας, η οποία καλύπτει όχι μόνον τις διαφορές βαθμίδες διοίκησης, αλλά και τα διάφορα συστατικά στοιχεία της κοινωνίας και μάλιστα με τέτοιο τρόπο, ώστε να καταδεικνύεται στους ευρωπαίους πολίτες ότι η Ε.Ε. αναλαμβάνει δράση μόνο στην περίπτωση που μπορεί να προκύψει συγκεκριμένη πρόσθετη αξία και σεβόμενη την αρχή της βελτίωσης της νομοθεσίας.

2.4 Σύμφωνα με τα τελευταία πορίσματα του Ευρωβαρομέτρου, 53 % των ερωτηθέντων δηλώνουν ότι πιστεύουν ότι η γνώμη τους δεν υπολογίζεται στην Ε.Ε.. Μόνο 38 % πιστεύουν το αντίθετο.

2.5 Από αυτά προκύπτει η ανάγκη για τη δημιουργία και τη χρήση μέσων που θα επιτρέψουν στους ευρωπαίους πολίτες να αισθάνονται ότι η προσπάθεια για τον προσδιορισμό ενός σχεδίου για τη διευρυνόμενη Ευρώπη, ενός σχεδίου που θα είναι πραγματικά περιεκτικό και θα ενθαρρύνει τους πολίτες να υποστηρίξουν και να ταυτιστούν με τη διαδικασία ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, τους αφορά πράγματι άμεσα.

2.6 Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να τονιστεί ότι η δημοκρατική νομιμότητα της Ε.Ε. δεν στηρίζεται αποκλειστικά στον σαφή προσδιορισμό των εξουσιών και των αρμοδιοτήτων των οργάνων της. Παράλληλα, προϋποθέτει ότι:

- τα κοινοτικά όργανα χαίρουν της πλήρους εμπιστοσύνης των πολιτών και μπορούν να υπολογίζονται στην ισχυρή δέσμευση των πολιτών υπέρ του Ευρωπαϊκού οράματος,
- διασφαλίζεται η πλήρης συμμετοχή των πολιτών στη δημοκρατική ζωή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και
- επιδιώκονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ευρωπαϊκής ιθαγένειας τα οποία δεν αποτελούν ένα απλό άθροισμα των εθνικών ιθαγενειών των κρατών μελών Ε.Ε. (1)

2.7 Κατά την ΕΟΚΕ, η διαδικασία για την κύρωση της Συνταγματικής Συνθήκης, η οποία επί του παρόντος έχει ανασταλεί ή καθυστερήσει, εμπρικλείει ένα βασικό παράδοξο: η ανυπαρξία Συνταγματικής Συνθήκης, και ιδιαιτέρως των διατάξεων που περιλαμβάνονται στον τίτλο VI σχετικά με το δημοκρατικό βίο στην Ε.Ε., τονίζει ακόμη περισσότερο την αναγκαιότητά της. Γι' αυτό και μια από τις βασικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ε.Ε. για να βρει τρόπο να περάσει αυτό το ουσιαστικής σημασίας μήνυμα.

2.8 Κατά την ΕΟΚΕ, η λογική στην οποία στηρίζονται οι διατάξεις της Συνταγματικής Συνθήκης σχετικά με τη συμμετοχική δημοκρατία και τον κοινωνικό διάλογο εξακολουθεί να ισχύει απόλυτα. Συνεπώς, οι ευρωπαϊκοί θεσμοί πρέπει να επενδύσουν στη λογική της Συνταγματικής Συνθήκης και να καθιερώσουν μια γνήσια συμμετοχική δημοκρατία.

(1) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ SOC/203 «Πρόγραμμα δράσης για την ενεργό συμμετοχή του πολίτη στα κοινά».

2.9 Η ανάγκη για την τόνωση της συμμετοχής προσλαμβάνει ακόμη πιο επείγοντα χαρακτήρα δεδομένου ότι, παρά τα όσα συνέβησαν στο πρόσφατο παρελθόν, οι πολίτες της Ε.Ε. περιμένουν πολλά από αυτήν. Η προαναφερθείσα έρευνα του Ευρωβαρομέτρου καταδεικνύει ότι περίπου 60 % των πολιτών της Ε.Ε. τάσσεται υπέρ της περαιτέρω ολοκλήρωσης αυτής (διάφορες άλλες σφυγμομετρήσεις κατέληξαν σε παρόμοια πορίσματα). Τα αποτελέσματα δείχνουν επίσης ότι, ενόψει των προκλήσεων που έχουν επείγοντα χαρακτήρα, όπως είναι η καταπολέμηση της ανεργίας, της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, οι ευρωπαίοι πολίτες επιθυμούν την ενίσχυση του ρόλου της Ε.Ε.

2.10 Τον Οκτώβριο του 2004, η ΕΟΚΕ υποστήριζε ήδη ότι, προκειμένου να ξεπεραστούν οι ελλείψεις της Συνθήκης και να εξασφαλισθεί η κύρωσή της με την ανασύνταξη της κοινωνίας των πολιτών, πρέπει να ληφθεί σειρά μέτρων για την οικοδόμηση του προτεινόμενου θεσμικού πλαισίου, μαζί με μια σειρά λειτουργικών μέτρων για τη βελτίωσή του. Ιδιαίτερως, η ΕΟΚΕ υποστήριζε ότι:

- Οι διατάξεις για τη συμμετοχή δημοκρατία πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο σειράς ανακοινώσεων στις οποίες θα ορίζονται οι διαδικασίες διαβούλευσης και ο ρόλος της ΕΟΚΕ
- πρέπει να ζητηθεί η γνώμη της κοινωνίας των πολιτών σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία που αφορά στις διαδικασίες για την άσκηση του δικαιώματος πρωτοβουλίας των πολιτών. Η ΕΟΚΕ θα μπορούσε να κληθεί να εκπονήσει διερευνητική γνωμοδότηση για το θέμα αυτό
- η αρχή της συμμετοχικής δημοκρατίας πρέπει να εφαρμοστεί στις βασικές στρατηγικές της Ε.Ε. για την προαγωγή της οικονομικής ανάπτυξης, της απασχόλησης και της αειφορίας.

2.11 Κατ' αυτόν τον τρόπο, η ΕΟΚΕ προσπάθησε να πείσει τις κυβερνήσεις των κρατών μελών και τα όργανα της Ε.Ε. ότι είναι απολύτως απαραίτητο να εξασφαλίσουν την υποστήριξη της κοινωνίας των πολιτών και των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων της για το πνεύμα αλλά και το γράμμα της Συνταγματικής Συνθήκης.

2.12 Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι η «ευρεία συζήτηση» που προβλέπεται από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων στη δήλωση που εξέδωσαν τον Ιούνιο δεν διεξάγεται σήμερα. Πιστεύει δε ότι η συζήτηση αυτή πρέπει να ξαναρχίσει το συντομότερο δυνατόν. Όμως, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι μια τέτοια συζήτηση θα ήταν αντιπαραγωγική, εκτός εάν διασκεδαστούν οι ανησυχίες του κοινού σχετικά με τη φύση τις διαδικασίες για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και ιδιαίτερες τις δημοκρατικές πιυχές αυτής της.

2.13 Η περίοδος προβληματισμού που αποφασίστηκε από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων των κρατών μελών τον περασμένο Ιούλιο πρέπει βεβαίως να χρησιμοποιηθεί για την ανεύρεση τρόπων για την αντιμετώπιση της πολιτικής και θεσμικής κατάστασης που δημιουργήθηκε μετά τα αποτελέσματα των δημοψηφισμάτων στη Γαλλία και τις Κάτω Χώρες.

2.14 Όμως, κατά την ΕΟΚΕ, η περίοδος προβληματισμού πρέπει πάνω απ' όλα να αξιοποιηθεί στα πλαίσια της προσπάθειας να τεθούν τα θεμέλια ενός κοινού λαϊκού οράματος σχετικά με το μέλλον της Ευρώπης και για τη σύναψη ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου μεταξύ αυτής και των πολιτών της, για την επίτευξη μιας νέας συναίνεσης που θα καθιερώσει το πλαίσιο στο οποίο θα μπορούν να εντάσσονται οι πολιτικές που είναι απαραίτητες για να εξασφαλιστούν η οικονομική ανάπτυξη, η απασχόληση και η ευημερία. Κατ' αυτή την έννοια, οι κυβερνήσεις των κρατών μελών «πρέπει να επαναποδοτήσουν την Ε.Ε. στην καρδιά των χωρών τους».

2.15 Πρέπει οπωσδήποτε να καταδειχτεί ότι «η συμμετοχική δημοκρατία» και «ο κοινωνικός διάλογος» δεν είναι απλώς συνθη-

ματα, αλλά ουσιαστικές αρχές από τις οποίες εξαρτάται η επιτυχία των πολιτικών της Ε.Ε. και, κατά συνέπεια, το μέλλον της.

2.16 Είναι λοιπόν απαραίτητο να υπάρξει μέριμνα για την όσο το δυνατόν ευρύτερη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών σε εθνική, τοπική και περιφερειακή κλίμακα σε όλες τις συζητήσεις και τους διαλόγους που θα διεξαχθούν στο μέλλον, να ενθαρρυνθούν οι πολίτες Ε.Ε. να εκδηλώσουν τις προσδοκίες τους και, για να γίνει αυτό, να εφαρμοστεί μια γνήσια στρατηγική ακρόασεων και διαλόγου γύρω από τις πολιτικές της Ε.Ε. και για τις προσδοκίες που τρέφουν οι πολίτες όσον αφορά στο κοινό τους μέλλον.

2.17 Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ θα μελετήσει με προσοχή το «Σχέδιο Δ» της Επιτροπής, ιδιαίτερα μάλιστα εφόσον είναι πεπεισμένη ότι, προς το παρόν, ο διάλογος δεν έχει ακόμη πραγματικά αρχίσει και η μέθοδος, το χρονοδιάγραμμα, και τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν για την προώθηση του διαλόγου αυτού σε κάθε προσχωρούσα χώρα, αλλά και σε ενδοκοινοτική κλίμακα, θα είναι αποφασιστικής σημασίας. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι έχει επανειλημμένα επιδοκιμάσει τις απόψεις που εκφράστηκαν από την αντιπρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κυρία Margot Wallström, ότι η επικοινωνία είναι μια αμφίδρομη διαδικασία και ότι «η Ευρώπη» πρέπει να ακούει καλύτερα. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η λέξη «ακούει» δε σημαίνει απαραίτητως «ακολουθεί», σημαίνει όμως «προωθεί τη συμμετοχή» και θα έπρεπε να σημαίνει «κατανοεί».

3. «Η επικοινωνιακή προβολή της Ευρώπης»

3.1 Γενικότερα, η ΕΟΚΕ εξέφρασε ικανοποίηση διαπιστώνοντας ότι άρχισε να γίνεται αντιληπτό ότι η Ε.Ε. πρέπει να εξοπλιστεί με μια αυθεντική επικοινωνιακή στρατηγική και ότι θα πρέπει να επανεξετάσει και να ενισχύσει τα επικοινωνιακά εργαλεία που έχει στη διάθεσή της. Εξάλλου, επικρότησε την έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 26ης Απριλίου 2005 σχετικά με την εφαρμογή της στρατηγικής της Ε.Ε. στο χώρο της πληροφόρησης και της επικοινωνίας καθώς και την υιοθέτηση, στις 20 Ιουλίου 2005, του σχεδίου δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την καλύτερη προβολή της Ευρώπης.

3.2 Η ΕΟΚΕ έχει υιοθετήσει και αυτή στρατηγικό σχέδιο επικοινωνίας, το οποίο και αναθεωρεί τακτικά. Εξάλλου, το Δεκέμβριο του 2004, το Προεδρείο της ενέκρινε μια γενική στρατηγική προσέγγιση του ζητήματος της «επικοινωνιακής προβολής της Ευρώπης». Και στις δύο περιπτώσεις, αναζήτησε να ενδυναμώσει των το συνδυαστικό ρόλο που διαδραματίζουν τα μέλη της και οι οργανώσεις που εκπροσωπούν. Η ΕΟΚΕ συμμετείχε με ιδιαίτερο ενδιαφέρον το 2004 στην επονομαζόμενη «πρωτοβουλία Wicklow», καταθέτοντας συγκεκριμένα στρατηγικό έγγραφο με τίτλο «Το γεφύρωμα του χάσματος» στην άτυπη υπουργική διάσκεψη που πραγματοποιήθηκε στο Άμστερνταμ γύρω από το θέμα με ποιο τρόπο η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών εν γένει — και ιδιαίτερος η ΕΟΚΕ — θα έπρεπε να συμμετέχει στενότερα στην επικοινωνιακή διαδικασία.

3.3 Η ΕΟΚΕ επικροτεί το αίτημα που υπέβαλε τον Νοέμβριο του 2004 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την κατάρτιση μιας συνεκτικής επικοινωνιακής στρατηγικής για την Ε.Ε. Συνεργαζόμενη στενά με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η ΕΟΚΕ διοργάνωσε φόρουμ σχετικά με την επικοινωνιακή πρόκληση το οποίο αποσκοπεί να επιτρέψει στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να συμβάλουν με τις απόψεις τους στην τρέχουσα διαδικασία προβληματισμού, απόψεις τις οποίες θα μπορούσε να συνεκτιμήσει και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά την κατάρτιση της αναμενόμενης συμβουλευτικής Λευκής Βίβλου για την επικοινωνιακή στρατηγική.

3.4 Η ΕΟΚΕ, η οποία διοργάνωσε παρόμοιο φόρουμ των ενδιαφερόμενων μερών σχετικά με την πολιτική για τη βιώσιμη ανάπτυξη, τον Απρίλιο του 2005, είναι έτοιμη και πρόθυμη να διοργανώσει παρόμοιες διαβουλεύσεις και ακροάσεις γύρω από σημαντικά πολιτικά θέματα, ενδυναμώνοντας τη φωνή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών και βοηθώντας τις «Βρυξέλλες» να ακούσουν καλύτερα.

3.5 Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ τονίζει με έμφαση τον καθοριστικό ρόλο που ελπίζει ότι θα εξακολουθήσει να διαδραματίζει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ως ο πρώτος και ο πλέον ζωτικός παράγων του εγχειρήματος για την κάλυψη του δημοκρατικού ελλείμματος. Η ΕΟΚΕ είναι έτοιμη να προσφέρει υποστήριξη ως εταίρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, όπως έκανε με δική της πρωτοβουλία και κατά τη διάρκεια των εργασιών της Συντακτικής Συνέλευσης, με τη διοργάνωση ακροάσεων και φόρουμ για θέματα επί των οποίων το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επιθυμεί να συμβουλευτεί ιδιαίτερος την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών.

3.6 Το σκεπτικό αυτό οδηγεί την ΕΟΚΕ στο σημείο να δώσει έμφαση σε δύο καθοριστικής σημασίας θέματα. Πρώτον, παρότι επιδοκμάζει την πρόσθετη έμφαση που δίνεται στις στρατηγικές και τα μέσα επικοινωνίας, θεωρεί ότι πρέπει να επαναληφθεί ότι οιαδήποτε επικοινωνιακή προσέγγιση είναι τόσο καλή όσο το περιεχόμενο του μηνύματος που μεταφέρει. Συνεπώς, η επικοινωνία είναι ένας συμπληρωματικός μηχανισμός και όχι αυτοσκοπός. Δεύτερον, ενώ υποστηρίζει πλήρως τη διττή διαδικασία για την καθιέρωση μιας επικοινωνιακής στρατηγικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο και για την ενίσχυση των μέσων επικοινωνίας, θεωρεί ότι η δράση που αναλαμβάνεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο πρέπει να εκληφθεί ότι συμπληρώνει της επικοινωνιακές προσπάθειες που γίνονται στα κράτη μέλη. Συνεπώς, μια τέτοια στρατηγική σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι μεν ζωτικής σημασίας, αλλά σε καμία περίπτωση δεν είναι επαρκής.

3.7 Στο σημείο αυτό, πρέπει να τονιστεί ο ρόλος που διαδραματίζουν τα διάφορα αντιπροσωπευτικά και συμβουλευτικά όργανα σε επίπεδο κρατών μελών — μεταξύ άλλων, τα εθνικά κοινοβούλια και τα εθνικά, οικονομικά και κοινωνικά συμβούλια — καθώς επίσης και τα ομόλογα όργανα σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

4. Συστάσεις

Η απαρχή μιας προσπάθειας για να γίνει η συμμετοχική δημοκρατία πραγματικότητα εδώ και τώρα!

4.1 Οι λόγοι και η λογική που έκαναν την ΕΟΚΕ να υπερψηφίσει με τόσο μεγάλη πλειοψηφία το Σχέδιο Συνταγματικής Συνθήκης — και ιδιαίτερος τις διατάξεις για το δημοκρατικό βίο στην Ε.Ε. — εξακολουθούν να ισχύουν στο ακέραιο. Η ΕΟΚΕ εξακολουθεί να πιστεύει ακράδαντα ότι ο καλύτερος τρόπος για να εξασφαλιστεί ο δημοκρατικός βίος της Ε.Ε. είναι η ενσωμάτωση παρόμοιων διατάξεων σε μια συγκεκριμένη συνταγματική ρύθμιση. Όμως, η τρέχουσα περίοδος αβεβαιότητας δεν πρέπει να εμποδίσει όλους τους παράγοντες της Ε.Ε. να λάβουν ήδη μέτρα προκειμένου να καταστεί πραγματικότητα η συμμετοχική δημοκρατία. Συνεπώς, όλα τα όργανα της Ε.Ε. πρέπει να αναλογιστούν δραστήρια με ποιο τρόπο μπορούν:

- να προσφέρουν στους πολίτες και στις αντιπροσωπευτικές τους οργανώσεις τη δυνατότητα να προβάλουν και να συζητήσουν δημοσίως τις απόψεις τους σε όλους τους τομείς που καλύπτουν οι ευρωπαϊκές δράσεις
- να διατηρήσουν έναν ανοιχτό, διαφανή, και συστηματικό διάλογο με τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις και την κοινωνία των πολιτών

- να διεξαγάγουν εκτεταμένες διαβουλεύσεις με τις ενδιαφερόμενες πλευρές, για να εξασφαλιστεί η συνοχή και η διαφάνεια των δράσεων της Ε.Ε.

Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να εξετάσει το ενδεχόμενο να προτρέξει των διατάξεων του άρθρου I-47 (4)του Σχεδίου Συνταγματικής Συνθήκης, διεξάγοντας διαβουλεύσεις με την κοινωνία των πολιτών γύρω από το περιεχόμενο της ευρωπαϊκής νομοθεσίας σχετικά με τις διαδικασίες για την άσκηση του δικαιώματος πρωτοβουλίας των πολιτών (η ΕΟΚΕ πρέπει να κληθεί να εκπονήσει διερευνητική γνωμοδότηση για το θέμα αυτό).

4.2 Από την πλευρά της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επανεπιβεβαιώνει ότι είναι αποφασισμένη να διαδραματίζει σημαντικό — αν και συμβουλευτικό — ρόλο για την ενδυνάμωση του κοινωνικού διαλόγου όχι μόνο μέσω των παραδοσιακών συμβουλευτικών μηχανισμών, αλλά και αξιοποιώντας τον ρόλο της ως συνδέσμου μεταξύ Ε.Ε. και οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών. Στα πλαίσια αυτά, εφιστά την προσοχή στην ανάγκη νέων ιδεών όσον αφορά τη διάδραση με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών. Η ΕΟΚΕ είναι έτοιμη, πρόθυμη και ικανή να δράσει ως «ισότιμος εταίρος» σε όλες τις πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στην ενδυνάμωση του κοινωνικού διαλόγου.

Η σύλληψη της φαντασίας του κοινού και η πρόοδος όσον αφορά στη διαδικασία της Λισαβόνας!

4.3 Οι οικονομικές συνθήκες που επικρατούν στην Ευρώπη καθορίζουν τη στάση του κοινού έναντι της διαδικασίας ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επαναλαμβάνει την υποστήριξη της προς την στρατηγική της Λισαβόνας, τονίζει όμως ότι η Ε.Ε. και τα κράτη μέλη της πρέπει να ανταποκριθούν στις δεσμεύσεις που ανέλαβαν. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η στρατηγική της Λισαβόνας είναι η καλύτερη δυνατή εγγύηση για την μελλοντική, οικονομική, κοινωνική, περιβαλλοντική και πολιτιστική ευημερία στην Ε.Ε., η οποία όμως δεν κατόρθωσε να συλλάβει τη φαντασία του κοινού, όπως συνέβη, για παράδειγμα, με την εκστρατεία του 1992 για τη δημιουργία της εσωτερικής αγοράς. Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη μέλη πρέπει να αποδεχθούν και να αναλάβουν τις ευθύνες τους. Η στρατηγική πρέπει να γίνει λιγότερο αφηρημένη και οι στόχοι της (αν όχι και η επωνυμία της) πρέπει να ενσωματωθούν στην τοπική πολιτική φρασεολογία. Πρέπει να προωθηθεί η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και των οργανώσεων της.

4.4 Από την πλευρά της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή θα συνεχίσει να εργάζεται σύμφωνα με την εντολή που της ανατέθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 22ας και 23ης Μαρτίου «... να αναπτύξει με τις οικονομικές και κοινωνικές επιτροπές των κρατών μελών και άλλων εταίρων οργανισμών ένα αμφίδρομο δίκτυο πρωτοβουλιών της κοινωνίας των πολιτών με σκοπό να προωθηθεί η εφαρμογή της στρατηγικής». (Εγγραφο 7619/1/05 rev.1 Συμβούλιο, σημείο 9).

Το γεφύρωμα του χάσματος — η ενίσχυση της επικοινωνίας

4.5 Η ΕΟΚΕ έχει υποστηρίξει με συνέπεια ότι είναι αναγκαίο να ενισχυθεί η επικοινωνία μεταξύ Ε.Ε. και πολιτών, στο όνομα των οποίων εμφανίζεται ότι δρα η τελευταία. Αναγνωρίζει, όμως, ότι τελευταία έχουν γίνει πολλά σε επίπεδο οργάνων της Ε.Ε., σε μεμονωμένη και συλλογική κλίμακα. Για να αναφερθούν δύο πρόσφατα παραδείγματα, υπάρχει η πλήρης αναδιάρθρωση της ιστοσελίδας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της υπηρεσίας Europe Direct

της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της στενότερης διοργανικής συνεργασίας στο χώρο της επικοινωνίας. Σημειώνει δε το «Σχέδιο Δ» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και την πρόθεση της να δημοσιεύσει λευκή βίβλο στο εγγύς μέλλον. Δεσμεύεται δε πλήρως να διαδραματίσει επικουρικό ρόλο, οποτεδήποτε μπορεί, για το γεφύρωμα του χάσματος, όπως αποδεικνύεται και από το φόρουμ των ενδιαφερόμενων παραγόντων που διοργάνωσε στις 7-8 Νοεμβρίου γύρω από αυτό το θέμα.

4.6 Ωστόσο, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η επικοινωνία είναι τόσο καλή όσο και το μήνυμα που μεταφέρει. Ανατρέχοντας στις απόψεις της για τη στρατηγική της Λισαβόνας, πιστεύει ότι τα όργανα της Ε.Ε. και, πάνω απ' όλα, τα κράτη μέλη πρέπει να αναλογιστούν πώς μπορούν να παρουσιάσουν την Ευρώπη στον πολίτη. Πολλά έχουν λεχθεί ήδη για να σταματήσει «το παιχνίδι του καταλογισμού ευθυνών», είναι όμως σαφές ότι «η Ευρώπη» γίνεται πολύ συχνά αντιληπτή με αρνητικό ή αμυντικό τρόπο, και ότι δεν γίνονται αρκετές προσπάθειες για να προβληθούν οι θετικές πτυχές της διαδικασίας ολοκλήρωσης.

4.7 Στα πλαίσια της ενίσχυσης του συντονισμού, η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση για την επανενεργοποίηση της επονομαζόμενης «πρωτοβουλίας Wicklow» (άτυπες συναντήσεις των υπουργών ευρωπαϊκών υποθέσεων), κρίνοντας ότι, αυτή τη φορά, πρέπει να της ανατεθεί συγκεκριμένη και διαρκής εντολή να εξετάσει τρόπους με τους οποίους μπορεί να προβληθεί καλύτερα η Ευρώπη και να προσφέρει στα κράτη μέλη ένα άτυπο πλαίσιο στο οποίο να μπορούν να πληροφορούνται τις απόψεις της κοινής γνώμης και να ανταλλάσσουν καλύτερες πρακτικές. Σε διοργανικό επίπεδο, η ΕΟΚΕ προτείνει να ανατεθεί στη Διοργανική Ομάδα παρόμοια εντολή, προκειμένου να συνέρχεται πιο τακτικά και πιο συχνά για τα θέματα που έχουν σχέση με την επικοινωνία. Αυτού του είδους οι μηχανισμοί είναι ιδιαίτερα σημαντικοί, εάν ληφθούν υπόψη η ταχεία εξέλιξη της τεχνολογίας (π.χ., κινητά τηλέφωνα, ευρυζωνικά δίκτυα) και οι νέες τεχνικές επικοινωνίας, προκειμένου να τις αξιοποιήσει.

4.8 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι πιστεύει ότι η επικοινωνία πρέπει να συνιστά διαρκή ενασχόληση και όχι απλώς αντικείμενο μιας περιστασιακής εργασίας γύρω από ένα συγκεκριμένο θέμα.

Αναγνώριση των καταρχήν αρμοδίων

4.9 Τα όργανα της Ε.Ε. πρέπει να αποφύγουν την εσφαλμένη — αν και καλοπροαίρετη — άποψη ότι η σημερινή «αποστασιοποίηση» μπορεί να υπερκερασθεί σε κεντρικό επίπεδο από τις «Βρυξέλλες». Στην πραγματικότητα, οτιδήποτε κάνουν τα όργανα της Ε.Ε. στο

χώρο της επικοινωνίας δεν μπορεί παρά να έχει συμπληρωματικό χαρακτήρα. Αυτό γιατί οι κύριες αρμοδιότητες εντοπίζονται αλλού.

4.10 Η κοινή γνώμη, μαζί με την κοινωνία των πολιτών, θα πεισθεί για τη νομιμότητα και το κοινό μέλλον της Ε.Ε. μόνο εφόσον διασφαλιστούν συνθήκες αξιοπιστίας, εμπιστοσύνης, νομοθετικής διαφάνειας και ευνομίας. Καταρχάς, οι συνθήκες αυτές πρέπει να διασφαλιστούν από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών, οι οποίες πρέπει να δρουν ως συνιδιοκτήτες της Ε.Ε. και να αποφεύγουν το σχήμα «εμείς — αυτοί» και τη διφορούμενη γλώσσα που συνεπάγεται αυτό το σχήμα.

4.11 Όπως αποδείχτηκε από το ρόλο που διαδραμάτισε το ιρλανδικό εθνικό φόρουμ για την Ευρώπη, η συμβολή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών μπορεί να είναι αποφασιστικής σημασίας. Είναι πολύ σημαντικό να ενισχυθεί η επικοινωνία στο κατάλληλο επίπεδο (τοπικό, επαγγελματικό, κλπ.) και να εξηγηθούν οι περιπτώσεις επιτυχίας της ευρωπαϊκής πολιτικής ή της νομοθετικής διαδικασίας με όρους που αντιστοιχούν στο επίπεδο αυτό. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών είναι κάλλιστα σε θέση να το κάνουν αυτό. Έτσι, η ΕΟΚΕ είναι αποφασισμένη να βοηθήσει και να ενθαρρύνει τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στα κράτη-μέλη, ιδιαιτέρως αξιοποιώντας το διαμεσολαβητικό ρόλο που διαδραματίζουν τα μέλη της. Επιπλέον, εάν πρόκειται να αρχίσει να διεξάγεται εκτεταμένη συζήτηση γύρω από το ευρωπαϊκό εγχείρημα και τις ευρωπαϊκές πολιτικές, η συζήτηση αυτή πρέπει να αρχίσει στο χαμηλότερο επίπεδο της κοινωνίας των πολιτών στα κράτη-μέλη. Η διοργάνωση πανευρωπαϊκού φόρουμ έχει νόημα μόνο υπό την προϋπόθεση ότι θα επιτρέψει να εκφραστούν οι απόψεις αυτές προς τα πάνω και προς τα κάτω. Όντως, αυτό που χρειάζεται δεν είναι τόσο μια προσέγγιση από την κορυφή προς τη βάση ή από τη βάση προς την κορυφή, αλλά μια προσέγγιση από τη βάση προς τα κάτω.

4.12 Στην παρούσα γνωμοδότηση αποφεύγεται εσκεμμένα η εκτενής συζήτηση γύρω από το μέλλον της Συνταγματικής Συνθήκης και οι επιλογές που έχει η Ε.Ε.. Είναι σαφές ότι η διαρκής παλινδρόμηση στην τάξη πραγμάτων που υπήρχε πριν από τη συνθήκη της Νίκαιας δεν αποτελεί επιλογή. Ίσως όμως η ευρεία συζήτηση που έχουν προβλέψει οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων θα μπορούσε να φωτίσει το δρόμο που πρέπει να ακολουθηθεί. Όμως, η ΕΟΚΕ παρατηρεί κάπως θορυβημένη ότι η συζήτηση αυτή είναι ανύπαρκτη στα περισσότερα κράτη μέλη. Εφόσον δεν διεξαχθεί, είναι δύσκολο να διακρίνει κανείς πώς είναι δυνατόν να σημειωθεί ουσιαστική πρόοδος.

Βρυξέλλες, 26 Οκτωβρίου 2005

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND